

**PROGRAMI
MËSIMOR**

ARSIMI FILLOR NËNTËVJEÇAR

ARSIMI MUZIKOR

Në bazë të nenit 55 paragrafit 1 nga Ligji për organizim dhe punën e organeve të drejtorive shtetërore („Gazeta Zyrtare e RM” nr. 58/00 dhe 44/02) dhe nenit 24 dhe 26 nga Ligji për arsim fillor (“Gazeta Zyrtare e RM” nr. 44/95, 24/96, 34/96, 35/97, 82/99, 29/02, 40/03, 42/03, 63/04, 82/04, 55/05, 81/05, 113/05, 35/06, 70/06 dhe 51/07) ministri i Arsimit dhe Shkencës caktoi program mësimor për lenden zgjedhore arsim muzikor për klasën e VII të arsimit fillor nëntëvjeçar, përkatësisht për klasën e VII në arsimin fillor nëntëvjeçar.

1. HYRJE

Muzika është pjesë e jashtëzakonshme e rëndësishme e kulturës dhe jetës së njeriut, prandaj ajo ka vend te saj te rëndësishëm në arsim dhe edukim.

Qëllimi i mësimi për arsim muzikor në periudhën e tretë të arsimit themelor (klasat VII – IX) është që nxënësit t'i shfrytëzojnë dituritë, t'i zgjerojnë dituritë dhe të fitojnë dituri te reja nga sfera e muzikës dhe shprehja muzikore. Arsimi muzikorë i aftëson nxënësit të fitojnë përdorues aktiv dhe lexues te kulturës muzikore, si në shkolla po ashtu dhe ne jetën e përditshme.

Bashke me arsimin figurativ dhe me përmbajtjet e tjera prezente në lëndët e caktuara (për shembull, në gjuhën amtare dhe të huaj), arsimi muzikorë ndikon në pasurimin e nxënësve, zhvillimin e ndjenjave te tyre estetike, aftësinë për kuptim dhe përjetim te artit muzikor dhe ju mundësohet ngadalë te përfshihen dhe te marrin pjese në jetën muzikore dhe në rrethanat e tyre.

Mësimi i muzikës ndikon në nxitjen e emocioneve pozitive, kreativitetin, vete qëndrueshmërinë, punën në ekipe dhe përgjegjësinë.

Arsimi muzikor jep ndikim te rëndësishëm ne zhvillimin e nxënësve, ne fitimin e kulturës se sjelljes si dhe ne nxitjen e shprehjes muzikore.

Lënda muzikore është e obliguar dhe mësohet me fond prej 1 orë në javë, përkatësisht 36 ore në vit.

Shënim:

Në pajtim me dinamikën për aplikimin e arsimit fillor nëntëvjeçarë dhe programin edukativ - arsimor për nxënësit në klasën e VII të arsimit fillor tetëvjeçarë nga viti shkollor 2008/09 është ekuivalente në programin mësimorë për klasën e VII në arsimin fillor nëntëvjeçarë.

2. QELLIMET PËR PERIUDHEN ZHVILLIMORE PREJ KLASËS SË VII DERI NË KLASËN E IX.

Nxënësi/nxënësja:

- ti zgjeroj dituritë e veta nga sfera e muzikës dhe shprehja muzikore (këndimi, ekzekutimi i instrumenteve muzikore për fëmijë, aktivitetet muzikore – ritmike) si dhe për vepra te caktuara muzikore dhe autore;
- ta zgjerojë diapazonin e zërit
- te inkurajohet ne shprehjen e vete muzikore;
- te kënaqet me muzikën;
- te lirohet nga stresi, ngarkimi emocional nëpërmjet dëgjimit te muzikës;
- te njihet me veprat muzikore me te komplikua nga stile dhe zhanre te ndryshme, si dhe me përdorim te krijimit popullor muzikore
- te përvetësoj shkrimin e notave;
- ta zbatojë leximin e tekstit të notave ne aktivitetet muzikore – realizuese (këndim, ekzekutim të instrumenteve muzikore për fëmije, shprehje muzikore dhe krijim);
- t'i përvetësoj shprehjet muzikore – teorike;
- të aftësohet për punë në grupe;
- të përdorë teknologjinë informative kompjuterike në shprehjen muzikore.

3. QELLIMET E MESIMIT NË KLASEN E VII

Nxënësi / nxënësjë:

- të zbatojë interpretimin e drejtë vokal;
- të këndoj kënge me linja të ndryshme melodike, të ndryshme sipas karakterit dhe përmbajtjes;
- të zhvilloj ndjenje dhe rritem dhe të identifikoj ritëm të caktuar;
- të zhvillojë aftësi të dëgjimit komplet të veprës muzikore;
- të fitoj dituri për jetën dhe krijimtarinë të kompozitoreve të caktuar;
- t'i thelloj dituritë e koncepteve profesionale për tempin dhe dinamikën;
- t'i dalloj karakteristikat dhe dallimet e shkallës dur dhe mol;
- ta përvetësoj teknikën e ekzekutimit të instrumenteve muzikore për fëmijë (melodike dhe ritmike)
- të aftësohet për muzikalitet grupor (këndim dhe ekzekutim);
- t'i zgjeroj dituritë e terminologjisë muzikore dhe shkrim - leximin muzikorë;
- t'i zhvilloj njohuritë për këndimin dhe ekzekutimin e tekstit të notave më të komplikuar;
- të aftësohet në bazat e formave muzikore;
- t'i thelloj njohuritë e elementeve dhe karakteristikave të krijimit muzikor popullor.

4. QELIME KONKRETE

1. KENDIM (8 ore)

Qëllime	Përmbajtje	Koncepte	Aktivitete dhe metoda
<p>Nxënësi/ nxënësja :</p> <ul style="list-style-type: none"> -ta zhvilloj diapazonin e zërit - te përdor interpretim vokal te drejte - te aftësohet për kendim ne grupe - te zhvilloj ndjenja për ritëm dhe te identifikoj ritëm te caktuar. - te këndoj kënge te ndryshme sipas karakterit dhe permbajtjes me perdorim te tempos dhe dinamikës perkatese - te kendoj sipas notave me tak tim. - të këndoj këngë në takte jo të barabarte. 	<ul style="list-style-type: none"> • <u>Këndim sipas te dëgjuarit</u> Kënge për fëmije, artistike, popullore, kënge te lidhura me festa fetare dhe shtetërore te ndryshme sipas karakterit dhe përmbajtjes. • <u>Këndim sipas notave</u> Këndim të ushtrimeve melodike te thjeshta dhe kënge me përdorim të toneve la e vogël - re2 me te gjithë notat te me pare te përvetësuarra kohëzgjatje e notës katërshe me pike dhe shenjat për ndryshim te lartësisë se tonit: dies dhe zgjidhësi (bekar). • <u>Këndim këngë popullore sipas të dëgjuarit</u>: ne takt jo të barabarte (vendosje ne takte jo te barabarta). 		<ul style="list-style-type: none"> • Këndim kënge te ndryshme për nga përmbajtja dhe karakteri sipas procedurës së përpunimit te këngës (sipas te dëgjuarit, sipas diapazonit përkatës për zërin mundësive te nxënësve (p.sh. përpunim te këngës sipas zgjedhjes se mësuesit). Vërejtje: mësuesi duhet te ketë kujdes qe diapazoni i këngës t'i përgjigjet mundësive te zërave të nxënësve. • Këndim sipas notave ne këngët e thjeshta te ndryshme sipas përmbajtjes dhe karakterit (sipas procedurës së përpunimit te këngës sipas notave) me diapazon la e vogël - re2. • Këndim sipas te dëgjuarit te motiveve te shkurtra melodike (p.sh. 1. mësuesi e kendon motivin me emerim te toneve, ndërsa nxënësit e përsëritin); p.sh. 2. mesuesi e kendon motivin me diapazon, ndërsa nxenesit e perseritin me emerimin te toneve). • Këndim te kengeve popullore me ritme karakteristike popullore sipas procedures te perpunimit te kenges sipas te degjuarit (p.sh. kenge ne 5/8 ose 7/8 takte, kenge tradicionale popullore dhe kenge nga bashkesi etnike te ndryshme)

SHKRIM – LEXIMI MUZIKOR (8 ore)

Qëllime	Përmbajtje	Koncepte	Aktivitete dhe metoda
<p>Nxënësi/nxënësja :</p> <ul style="list-style-type: none"> - ta përrjetoj dhe kuptoj zgjerimin e diapazonit të toneve; - ta njohë dhe përdorë tonin re2 - t'i njohë dhe emëroj tonet me emërim abecesë. - t'i njohë dhe përdorë shenjat për ndryshimin e lartësisë së toneve. - ta njohë dhe përdorë a-moll shkallen; - ta kuptoj ndarjen e tre llojeve të shkallës mol. - ti njohë dhe dalloj tre llojet e a-moll shkalleve; - ti vërej dallimet në shkallën C-dur dhe a-moll (tre llojet); - t'i njohë dhe përdorë shenjat për llojet e tempeve themelore Nxënësi/nxënësja: - të zhvilloj aftësi për dëgjim komplet të veprës muzikore - të diskutoj për përshtypjet nga muzika 	<ul style="list-style-type: none"> • Zgjerim i diapazonit të toneve • Pozita e tonit re2 në pentagram (nota) • Emërimi i toneve sipas abecesë • Shenje për ndryshim të lartësisë të tonit: <ul style="list-style-type: none"> - dijes (rritje) - bekar (zgjdhje) • <u>a-moll shkalla (tre llojet)</u> <u>Tempo</u> (shenjat e llojeve baze në gjuhën italiane) • <u>Dinamika</u> (shenjat e nuancave në gjuhën italiane) <u>Vepra muzikore vokale, instrumentale, vokale – instrumentale nga stile dhe zhanre të ndryshme të ndryshëm nga karakterin dhe</u> 	<p>Pozita e tonit në pentagram (nota): - re2</p> <ul style="list-style-type: none"> - C, D, E, F, G, A, H - Dies (zmadhuese) - Bekar (rradhitëse) - Lloj harmonike të mol - gis - lloj melodik të molit - fis - adagio - andante - allegro \ - pp (pianissimo) - ff (fortissimo) - Nota katërshe me pike 	<ul style="list-style-type: none"> - Ushtrime për mbajtje shënim dhe njohje vizuale të toneve re2 - këndim të ushtrimeve melodike me tonin re2 - ushtrime për emerimin e toneve me emrat e abecesë - Ushtrime për mbajtje shënim dhe njohje vizuale të shenjes për ndryshim të lartësisë së tonit – dies (rritje) dhe bekar (ulje). - Ushtrime për mbajtje shënim, njohje vizuale të shkallës a-moll (tre llojet) dhe elementet e tyre. - Këndimi i shkallës a-moll (tre llojet) dhe elementet e tyre. - Këndimi i ushtrimeve melodike në shkallën a-moll (tre llojet) me analize të elementeve të tyre të cilat takohen në ushtrimet. - Ushtrime të krahasimit vizual dhe degjimore dhe dallim në shkallët C-dur dhe a-moll (tre llojet)

DEGJIMI MUZIKË (10 orë)

Qëllime	Përmbajtje	Koncepte	Aktivitete dhe metoda
<p>Nxënësi/nxënësja:</p> <ul style="list-style-type: none"> - te zhvilloj aftësi për dëgjim komplet te veprës muzikore; - te diskutoj për përshtypjet nga muzika - te fitoj dituri për jetën dhe krijimtarinë te kompozitoreve te caktuar (Vivaldi, Smetana, Grig, Hacaturjan, Prokopiev); - te fitoj dituri te pergjithshme per zhanrin koncert; - te perjetoj dhe njohe nga te degjuarin ritma karakteristike ne krijimtarine muzikore popullore dhe vepra muzikore te bazuara ne krijimtarine muzikore popullore; - të përjetoj mjete shprehje muzikore ne muzikën programore; - ta kuptoj dhe perdore konceptin muzike programuese 	<ul style="list-style-type: none"> • Vepra muzikore vokale, instrumentale, vokale – instrumentale nga stile dhe zhanre te ndryshme te ndryshem nga karakterin dhe përmbajtjen • Veper instrumentale në zhanrin koncert • Vepra instrumentale muzikore me karakter programues 	<ul style="list-style-type: none"> - Muzike vokale - Muzike instrumentale - Muzike vokale – instrumentale - Karakter - Koncert - Qëndrim - Solist - Muzike programuese 	<p>Dëgjim i veprës “Dimri” nga cikli “Periudhat e vitit” nga A. Vivaldi .</p> <ul style="list-style-type: none"> - paraqitja e jetës dhe krijimtarisë së kompozitorit; - paraqitja e veprës; - dëgjimi i njëpasnjëshëm me detyra te ndryshme. <p><u>Qëllimi i veçantë: vërejtje te zhanrit koncerti dhe struktura e tij- tre qëndrime në temp të ndryshëm.</u></p> <p><u>Dëgjimi i veprës “Dojrana” nga baleti “Labin dhe Dojrana” të T. Prokopievit sipas procedurës së lartpërmendur.</u></p> <p><u>Qëllimi veçantë: - Përjetim të veprës muzikore të bazuar në folklorin muzikor</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Dëgjim i veprës “Valtava” te B. Smetana sipas procedurës se larte përmendur. <p><u>Qëllimi i veçantë: perjetimi i karakterit te muzikës programuese.</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Dëgjim i veprës “Mengjesi” nga suita “Per Gint” te E. Grig sipas procedures se mësipërme (ne paraqitjen e veprës mund te ceket se është shkruar si muzikë për shfaqje teatrale). - Dëgjim i veprës “Vallëzim me shpata” te A. Haçaturjan sipas procedurës se mësipërme (në paraqitjen e veprës mund te ceket se është pjese e baletit te sizhe nga jeta ne Ermeni).

Qëllime	Përmbajtje	Koncepte	Aktivitete dhe metoda
			<p>- <u>Degjim muzike vokale dhe vokale – instrumentale</u> sipas propozimit të mësuesit.</p> <p>- <u>Degjim kenge popullore dhe vale nga bashkesi të ndryshe etnike</u> (p.sh. “Sitna lisa”, “Toska” etj) llojeve të tempeve themelore me shprehje profesionale.</p> <p>- Qëllimet shtuese gjatë veprave muzikore: p;rjetimi, t; v;rejturit dhe em;rimi i llojeve themelore të tempos me0 shprehje profesionale.</p> <p>- Perjetim, perplasje dhe emerim <u>te llojeve themelore dinamike me shprehje profesionale</u></p> <p>Perjetim, perplasje dhe emerim te dur dhe mol (sipas mundesise, sipas karakteristikave te kompozimit te dhëne).</p> <p><u>Përjetim, përplasje dhe emërim te motivit dhe fraza</u> (sipas mundësisë sipas karakteristikave te kompozimit te dhëne).</p> <p><i>Rekomandim për mësuesin: përsëri të dëgjohen veprat muzikore për klasat e V dhe VI me përdorim te shprehjeve profesionaliste për temp dhe dinamike.</i></p>

4. EKZEKUTIMI I INSTRUMENTEVE MUZIKORE PËR FËMIJË (4 orë)

Qëllime	Përmbajtje	Koncepte	Aktivitete dhe metoda
<p>Nxënësi/nxënësjat:</p> <ul style="list-style-type: none"> - të ekzekutojë drejt në IMP (ritmike dhe melodike); - të zhvillojë shkathtësi për ekzekutim të ansamblit kanoni sipas notave; - të zhvillojë aftësi për muzikalitet grupor. 	<p>Ekzekutim sipas notave:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Ushtrime ritmike me të gjitha instrumentet e përvetësuarat paraprakisht dhe nocionet e shkrim – leximit muzikor - Këngë dhe ushtrime melodike me të gjitha instrumentet e përvetësuarat paraprakisht dhe nocionet nga shkrim - leximi muzikor. 	<p>Të gjithë të përvetësuarat paraprakisht</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Ekzekutimi ushtrimeve ritmike individuale, në grupe. - Ekzekutimi i kanoneve të dyzëshme me gjërësi prej do1 – do2 sipas notave. - Ekzekutimi i partiturave të thjeshta me përdorimin e instrumenteve melodike dhe ritmike (për shembull: kanoni dyzëri me blok flautin dhe shoqërimin ritmik me instrumente goditëse) në a – moll – të tre llojet.

5. BAZAT E FORMAVE MUZIKORE (2 ORË)

Qëllime	Përmbajtje	Koncepte	Aktivitete dhe metoda
<p>Nxënësi/ nxënësjja:</p> <ul style="list-style-type: none"> - ta përjetoj motivin përmes lidhjes se muzikës me tekstin e letrar; - ta përvetësoj konceptin motiv; - ta njohë motivin në këngë dhe ushtrime - të vërejë dhe paraqesë motivet me simbole te ndryshme. 	<p>-</p> <ul style="list-style-type: none"> • <u>Motiv</u> 	<p>Motiv</p>	<p>Lexim me shprehje të tekstit letrar te këngës „Dimër, dimër“ me diksion te qarte dhe nuancim dinamike.</p> <p>Teksti i këngës “Dimër, dimër, dëbora bie, i ftohti shtrëngon, secili ikën”. Aktiviteti I: Secili nxënës te numëroj nga sa fjale është përbëre kënga (8 fjale). Aktiviteti II: Mësuesi e këndon tekstin e letrar, ndërsa nxënësi duhet te vërejnë lëvizje melodike te fjalëve në këngën. Aktiviteti III: Kapje te melodisë te këngës me tekstin e literaturës (sipas te dëgjuarit) Aktiviteti IV: Mësuesi këndon motiv me emërim te toneve, ndërsa nxënësit përsërisin me fjale (vërejtje dhe lidhje te motivit nga tone me motive nga fjale). - Sipas procedurës së njëjtës mund te vërehet motivi ne kënge te tjera, ushtrime nëpërmjet ekzekutimit të instrumenteve muzikore për fëmijë etj.</p>
<ul style="list-style-type: none"> - ta përjetoje frazën nëpërmjet lidhjes se muzikës me tekstin letrar; - ta përvetësoj konceptin fazë; - ta njohë frazën në këngë dhe ushtrime. 	<ul style="list-style-type: none"> • <u>Fraze (dy takt)</u> 	<p>Fraza</p>	<p>Nëpërmjet leximit te tekstit te këngës „Dimër, dimër“ me diksion te qarte dhe nuancim dinamike. Teksti i këngës: „Dimër, dimër, dëbora bie, i ftohti shtrëngon, secili ikën“ I aktivitet: Vërejtje dhe njohje te strofave (fraza) ne këngën. II aktivitet: Mësuesi e këndon tekstin letrar, ndërsa nxënësi duhet te vërejnë frazat ne këngën. Aktiviteti III: Mësuesi këndon fraza sipas notave, ndërsa nxënësit e përsërisin melodinë me fjale (strofa). - Sipas te njëjtës procedure mund te vërehen frazat ne këngë te tjera, ushtrime nëpërmjet ekzekutimit të instrumenteve muzikore për fëmijë etj.</p>

6. KRIJIMTARI MUZIKORE POPULLORE (4 ore)

Qëllime	Përmbajtje	Koncepte	Aktivitete dhe metoda
<p>Nxënësi /nxënësj</p> <p>- te njihet me ndarjen e valleve popullore;</p> <p>- ti dalloj karakteristikat kryesore te valleve popullore</p>	<p>- Vallet popullore</p> <p>- Ndarja e valleve (kuvendore, rituale)</p>	<p>Valle kuvendore:</p> <p>- Ne mese te fshatit;</p> <p>- Mejdan</p> <p>Valle rituale:</p> <p>- valle burrash</p> <p>- valle grash</p>	<p>Aktivitete dhe metoda</p> <p>- Njohje e tradites se valleve nëpermjet fotografive, videos dhe audio materiale</p> <p>- Shprehje kreative nepermjet krijimit të elementeve të traditave (sipas traditave lokale).</p>

5. REKOMANDIM DIDAKTIKE

Përmbajtjet mësimore për lenden *Arsimi muzikor* në klasën e VII në arsimin fillor të tetëvjeçar, përkatësisht në klasën VII në arsimin fillor nëntëvjeçar japin mundësi të realizohen në forme integrale me përmbajtjet e programeve të tjera mësimore. Gjithashtu jepet mundësia për planifikimin e brendshëm integral të të gjithë temave në pajtim me nevojat e nxënësve dhe aktivitetet e planifikuara.

Gjate realizimit të përmbajtjeve mësuesi duhet të inkurajojë dhe jep komplimente për secilin fëmijë gjatë shprehjes muzikore dhe duhet të lejojë të krijohet atmosfera e kompetitivitetit ndërmjet nxënësve.

Mjetet mesimore:

- mjete audio – vizuale (TV, DVD – pleer, videopleer, kompjuter);
- instrumente muzikore për fëmijë;
- mjete didaktike dhe materiale;
- mjete vizuale (fotografi, aplikime etj.);
- Internet, softuere arsimorë.

Fondi vjetor i orëve

TEMA		Numri i orëve
1	Këndimi	8
2	Arsimi muzikore	8
3	Dëgjimi muzikë	10
4	Ekzekutimi i instrumenteve	4
5	Bazat e formave muzikore	2
6	Krijimtaria muzikore popullore	4
Gjithsej		36

Shenim: Numri i orëve është dhënë përafërsisht

6. VLERESIMI I TË ARRITURAVE TE NXENESVE

Gjate mesimdhënies rregullisht ndiqen dhe vleresohen rezultatet e nxenesve, grumbullohen tregues për aktivitetet e tyre, motivimi për shprehje muzikore, angazhim të nxenesve, dedikim punës, si dhe punë në grupe (vleresim me numer). Gjate ndjekjes të suksesit të nxenesve, mesuesi duhet në vecanti të ketë kujdes në qasjen individuale në suksesin e secilit fëmijë.

7. KUSHTE AMBIENTI PER REALIZIM TE PROGRAMIT MESIMORE

Programi në raport me kushtet e ambientit bazohet në normat për ambient, pajisje dhe mjete mesimore për shkollën nëntëvjeçare i shkaktuar nga ministri i Arsimit dhe Shkencës me Vendim nr. 07-1830/1 nga data 28.02.2008.

Programin mësimorë për arsim *muzikore* për klasën e VII në arsimin fillor tetëvjeçare, përkatësisht për klasën e shtatë arsimit nëntëvjeçarë e caktoi ministri i Arsimit dhe Shkencës me vendim nr. 07-2328/1 prej 15.03.2008

8. NORMATIVI PER KUADRIN MESIMOR

Punën edukative – arsimore në klasën e VI në arsimin fillor tetëvjeçare, përkatësisht në klasën e VII të shkollës nëntëvjeçare mund ta realizojë personi i cili ka mbaruar:

- Fakulteti i Arteve Muzikore – drejtim për teori muzikore dhe pedagogji
- Fakulteti i Arteve Muzikore – drejtime të tjera me deri kualifikim pedagogjike – metodik në FAM.